

Nieuwe tool geeft landgoedeigenaar **inzicht in klimaatrisico's**

Klimaatverandering geeft risico's voor het beheer van erfgoed. Het vaker voorkomen van droogte en extreme vernatting leidt tot groeiende zorgen bij landgoedeigenaren. De Quickscan klimaatrobuust landgoed is een hulpmiddel om de risico's in beeld te brengen.

Ing. Guus Blankers en drs. Hidde van Kersen, rentmeesters bij Klement Rentmeesters

Na enkele zeer droge zomers is er bijvoorbeeld veel aandacht ontstaan voor de kwetsbaarheid van beukenlanen door hitte en watertekort, zeker op de droge zandgronden in het oosten en zuiden van het land, bijvoorbeeld op Landgoed Maurick in Vught (NBr.). Tegelijkertijd liet onder andere de wateroverlast in Limburg in 2021 zien dat klimaatverandering ook tot het tegenovergestelde kan leiden: extreme neerslag en overstromingen. Daarmee wordt duidelijk dat de impact zich uitstrekt over vrijwel alle onderdelen van een landgoed.

Voor eigenaren van landgoederen is het belangrijk om die risico's in beeld te brengen. Dan is het mogelijk om tijdig maatregelen te nemen en om financieel te kunnen anticiperen op mogelijke kosten. Vanuit die behoefte is door Klement Rentmeesters de afgelopen periode gewerkt aan het ontwikkelen van de Quickscan klimaatrobuust landgoed.

Praktische tool

Over de effecten van klimaatverandering op erfgoed is al veel gepubliceerd, bijvoorbeeld op de websites van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE) en het Kennisportaal Klimaatadaptatie. Onze ambitie was om die kennis te vertalen naar een praktische tool die eigenaren van landgoederen snel inzicht kan geven in de eigen situatie. In de ontwikkelingsfase is gesproken met beheerders en eigenaren van landgoederen die hiermee al ervaring opdoen, waaronder de beheerder van Landgoed Glorieux in Eindhoven, die succesvol experimenteert met het vasthouden van water op verschillende peilniveaus, waardoor er minder kosten zijn aan het bewateren van kwetsbare bomen.

Klimaatverandering kan op verschillende onderdelen van een landgoed merkbare effecten hebben. Daarom bevat de Quickscan vragen over de vier centrale elementen van een landgoed: de opstallen, het bos- en natuurbeheer, het agrarische gebruik en de (historische) park- en tuinaanleg.

Wat levert de Quickscan op?

- Inzicht in de effecten op het vastgoed, denk aan de gevolgen van schommelende grondwaterstanden, extreme neerslag en langere droge perioden. Die kunnen leiden tot funderingsschade, wateroverlast en versnelde slijtage van bouwmaterialen. Mogelijke maatregelen zijn monitoring van grondwater, een stabiel waterpeil in een slotgracht, verbeterde drainage en klimaatbestendig onderhoud.
- Inzicht in de effecten op bos en natuur op het landgoed, vooral van droogtestress, plagen en extreme weersomstandigheden. Die kunnen leiden tot verminderde vitaliteit en uitval van boomsoorten. Maatregelen als vergroting van de soortendiversiteit, inzet van klimaatrobuuste soorten en voorzien in meer waterretentie, helpen om deze risico's te beperken.
- Inzicht in de effecten op de agrarische functie,

Oude eikenlanen zijn kwetsbaar voor gevolgen van klimaatverandering.

Een manier om overlast door vernatting te beperken is het verbeteren van de doorstroming. Foto's: Klement Rentmeesters

zoals de kwetsbaarheid voor opbrengstschommelingen en gewasschade door droogte, wateroverlast en grotere weersvariabiliteit.

Belangrijke maatregelen zijn dan verbetering van bodemkwaliteit, het verbeteren van het waterbeheer (zowel retentie als afvoer) met name in de haarvaten van het systeem, teeltdiversificatie en ook het creëren van schaduw, bijvoorbeeld door het terugbrengen van landschapselementen.

- Inzicht in de effecten op (historische) park- en tuinaanleg. Kwetsbare bomen en beplanting kunnen bijvoorbeeld uitvallen en waterstructuren of historische elementen kunnen schade oplopen. Gefaseerde vervanging van gevoelige soorten, herstel van waterstructuren en gerichte groeiplaatsverbetering dragen bij aan een klimaatbestendig beheer met behoud van het historische karakter.

Getest in de praktijk

Om de tool in de praktijk te toetsen, is een conceptversie van de Quickscan getest op Landgoed Maurick in Vught, beheerd door rentmeester Bibian van Rijckevorsel. De Quickscan is alsof het landgoed naar de huisarts gaat: de huisarts is een generalist die een snel onderzoek kan doen, en de inzichten die dat oplevert kunnen aanleiding zijn om specialisten in te schakelen die daarna gericht verder kunnen adviseren. De Quickscan is een manier om snel inzichten te genereren. Dat is altijd maatwerk, want geen landgoed is hetzelfde. Zo ging het ook op Landgoed Maurick. Van Rijckevorsel heeft samen met Guus Blankers van Klement Rentmeesters een grondige inventarisatie gemaakt. Blankers legde de basis voor de Quickscan klimaatrobuust landgoed in zijn toenmalige afstudeeronderzoek.

De vragen in de Quickscan leverden nuttige inzichten op, bijvoorbeeld over het grote verschil

tussen de droge en de natte delen van het landgoed. Zo konden op een relatief snelle manier de mogelijke knelpunten worden geïdentificeerd. Dat resulteerde in een rapport, met een helder overzicht van mogelijke effecten en knelpunten, en met aanbevelingen om beter voorbereid te zijn op de toekomst.

Van Rijckevorsel: "Ik ben onder de indruk van de Quickscan klimaatrobuust landgoed die is toegepast op Landgoed Maurick. Deze innovatieve scan levert goede algemene inzichten in onze klimaatuitdagingen en -kansen. Het biedt ons een heldere leidraad voor het maken van toekomstbestendige keuzes en versterkt daarmee onze visie op duurzaam landgoedbeheer."

Inzicht in de samenhang

De Quickscan laat zien dat klimaatimpact inzicht vraagt in de samenhang. Wat er gebeurt in het vastgoed, in het bos, het park of in de landbouw, werkt allemaal door op het hele landgoed. Door effecten vroegtijdig te herkennen, kunnen maatregelen slim worden gekoppeld aan regulier beheer. Dat voorkomt ad hoc ingrijpen en geeft rust in zowel besluitvorming als financiën. Bij het beheren van een landgoed is het vanuit een langetermijnvisie niet langer vrijblijvend, maar noodzaak om rekening te houden met de impact van klimaatverandering.

Quickscan klimaatrobuust landgoed

Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed

